

Evropská politika Velké Británie

Kai Fischer: Britische Europapolitik. Von Margaret Thatcher zu John Major. AFES-PRESS REPORT, Volume 59. Edited by Hans Günter Brauch. AFES-PRESS, Mosbach 1996, 99 stran.

Pod názvem *Britische Europapolitik* vydal vědecký kolektiv Arbeitsgruppe Friedensforschung und Europäische Sicherheitspolitik (AFES-PRESS) stuttgartské univerzity Fischerovu studii, která přináší zajímavý pohled na zahraniční politiku britské Konzervativní strany v posledních letech vlády Margaret Thatcherové a Johna Majora.

Zmíněná studie ukazuje, že M. Thatcherová, která tvrdě a zdánlivě neotřesitelně vtiskovala tvářnost Konzervativní straně i vládě, nemohla překonat vyhrocování trvalého rozporu mezi dvěma hlavními skupinami ve vedení vlastní strany, jenž se promítal do zahraniční politiky zvláště v souvislosti se začleňováním Velké Británie do procesu evropské integrace. Na jedné straně zde trvale vystupuje skupina tzv. euroskeptiků, k nimž patřila i sama M. Thatcherová, která prosazovala velmi kritický až zcela odmítavý přístup. Zatímco na druhé straně skupina tzv. eurooptimistů či proevropanů žádá rychlejší a úplnější zapojení Velké Británie do procesu evropské integrace.

Studie vysvětluje situaci, kdy se rozpory stále více vyhrocovaly až k nebezpečí rozkolu Konzervativní strany a kdy zároveň M. Thatcherová ztrácela svou popularitu v zemi. Proto většina vedoucích představitelů pokládala setrvání M. Thatcherové za vážnou překážku k řešení vnitřních rozporů v Konzervativní straně a k získání vítězství v nadcházejících parlamentních volbách. Jako její nástupce byl v roce 1990 vybrán dosud málo výrazný politik John Major, což bylo typickým příkladem politického kompromisu. Ten bezprostředně pomohl nejen zabránit hrozícímu vnitřnímu rozkolu strany, ale i dosáhnout vítězství v parlamentních volbách.

Kompromisní přístup volil sám J. Major i v otázkách vztahů k evropské integraci. Osvědčil se mu rovněž v postoji k tak významnému mezníku evropské integrace, jako bylo přijetí Maastrichtské smlouvy a vyhlášení Evropské unie v roce 1993, kdy se mu podařilo dosáhnout určitých výjimek pro Velkou Británii.

Majorův kompromisní přístup však nemohl vyřešit dlouhodobější problémy britské vnitřní i zahraniční politiky a jejich odraz ve veřejnosti a v samotné Konzervativní straně. Za jeho vedení se nejen postupně zmenšovala majorita Konzervativní strany v Parlamentě, až posléze byla ztracena, ale pokračovaly rozpory také uvnitř Konzervativní strany. Především se zde nadále proti proevropanům prosazují euroskeptici, kteří zejména vyzdvihují princip suverenity, spojený se zdůrazňováním úlohy Parlamentu při rozhodování o zahraniční politice státu. Tito euroskeptici jsou odpůrci zapojení Velké Británie do Monetární unie a jsou proti podřízení této země Sociální chartě Evropské unie a dalším dokumentům této organizace, jakož i proti podřízení Velké Británie orgánům Evropské unie v Bruselu. Tyto postoje jsou jistě velmi důležité vzhledem k právě probíhající Mezivládní konferenci Evropské unie, jednající o vnitřní reformě této organizace, a mohou narušovat její pokrok.

Za situace, kdy se všeobecně předpokládá, že nastávající parlamentní volby přinesou porážku Konzervativní strany a vítězství sociálnědemokratické Labour party, je samozřejmě důležité vzít v úvahu, jak se vyvíjel postoj této strany k evropské integraci. Recenzovaná studie poukazuje na to, že zde došlo k podstatné a zajímavé změně. Vždyť původně to bylo právě vedení Labour party, které odmítalo zapojení Velké Británie do těsnějšího Evropského společenství, ale později se zde bez výraznějšího vnitřního konfliktu zcela prosadila prointegrační linie. Proto i když se také v Labour party projevuje zdůrazňování určitých specifíků Velké Británie, lze soudit, že po jejím předpokládaném vítězství ve volbách

bude linie zapojování Velké Británie do evropské integrace posílena. To samozřejmě bude mít vliv na celkový postup procesu evropské integrace a v jeho rámci i na zapojení země střední Evropy (včetně České republiky) do Evropské unie.

Tím se dostáváme k některým otázkám, o nichž se recenzovaná studie zmiňuje, a to nejen z hlediska bližšího poznání britské politiky, ale též z hlediska obecnější platnosti, která se může promítnout i do problémů naší vnitřní a zahraniční politiky. Především je to konstatování skutečnosti, že žádná vládnoucí politická strana není s to uniknout oslabení svého postavení po delší době své vlády.

V krátké historii České republiky se ke vzoru britské Konzervativní strany a speciálně politiky M. Thatcherové rozhodně hlásil Václav Klaus. V tomto směru také formoval nejen Občanskou demokratickou stranu, v jejímž čele stojí, ale jako předseda vlády rovněž politiku vládní koalice, tvořené ODS spolu s ODA a KDU. Ovšem zatímco postavení vlády Konzervativní strany ve Velké Británii se podstatně oslabilo až po několika volebních obdobích, česká vláda koalice v čele s Klausovou ODS se značně „opotrebovala“ a ztratila většinu v Parlamentě již po jednom volebním období.

I když v čele české vlády stojí i nadále Václav Klaus, musí mnohem více přihlížet k přístupu nejsilnější opoziční síly – sociálnědemokratické strany. Zatímco v otázkách zahraniční politiky zde není tak velký protiklad, pro otázky vnitřní politiky by bylo možné použít parafrázi jedné formulace z uvedené studie, která má vztah k naší zemi. Říká se v ní, že po vyřazení M. Thatcherové se její nástupce John Major pokusil o nastolení „thatcherismu s lidskou tváří“ – jak se ovšem ukázalo – neúspěšně. Po prvních krocích obnovené vlády koaličních stran může i u nás vzniknout otázka, zda se zaměří na „klausismus s lidskou tváří“.

Václav Starý